 © Centre d'Estudis Sinibald de Mas

APEL·LES MESTRES, L'ARTISTA TOTAL

Magí Sunyer
Universitat Rovira i Virgili

L'exposició que es va poder visitar a Torredembarra, "Apel·les Mestres, artista complet i home polifacètic", resumeix en el títol i en els plafons la personalitat d'un dels personatges més atractius de les lletres i, en general, les arts catalanes contemporànies.

Que, a partir del temps del Noucentisme, s'enfrontés amb la línia oficial de la cultura catalana només explica que encara avui no se l'acabi de valorar en la justa mesura que es mereix però no hauria d'enfosquir-nos un dels artistes més singulars de la nostra història. En primer lloc, per la diversitat de la seva pràctica artística. Apel·les Mestres va començar essent dibuixant, un dels més valorats de l'època, i ho va ser fins que un problema a la vista li ho va impedir.

Dibuixos per a la revista La campana catalana
1908 dibuix tinta i clarió

Llavors ja havia estat l'autor de més de quaranta mil dibuixos d'una gran qualitat: caricatures en setmanaris populars, il·lustracions de llibres, miniatures. Innovador, com en totes les branques de la seva dedicació artística, va defensar la condició d'obra d'art del dibuix.

Sense deixar de dibuixar, va començar una dedicació a la literatura que el va convertir en el gran poeta realista català -***Cants íntims***-, en un primer moment, i de seguida en l'escriptor de mons de fantasia -***Liliana***-, autor dramàtic de molts registres -***La barca dels afligits***, ***Joan de l'Ós***-, denunciador de les injustícies socials -***Croquis ciutadans***-, renovador de gèneres clàssics -***Odes serenes***, ***Idil·lis***-.

Quan la indignació el dominava, era capaç d'escriure llibres perennes de denúncia de la guerra, en concret de la Primera Guerra Mundial: **Àtila, i Flors de sang**. Aquest darrer llibre conté la **"Cançó dels invadits"**, una expressió de la qual, ***"No passareu"***, va tenir un alt rendiment durant la guerra de 1936-1939. Transgressor que tendia a esborrar les fronteres entre gèneres literaris, de vegades escrivia peces de mal classificar, com **La perera**, poema i obra dramàtica alhora. De vegades ell mateix escrivia la versió en poesia i en teatre del mateix assumpte: ***Gaziel***, ***Margaridó***. Sovint exercia la funció de figurinista en peces dramàtiques seves i d'altres autors.

Apel·les Mestres era un home d'ideologia avançada. Des d'un inicial republicanisme, va formar part dels escriptors que durant el Sexenni Democràtic es van adherir, amb més o menys grau de participació, a l'internacionalisme. Bona part dels seus textos, de les col·laboracions gràfiques en revistes i de les seves actituds personals van respondre de manera directa a aquesta ideologia.

Va considerar el viatge, pel país o per l'estranger -era un gran enamorat dels Alps- com una faceta artística més, d'aquesta manera va connectar amb la concepció que de l'excursionisme tenia el catalanisme, que no es limitava a l'exercici físic. Quan va arribar el moment del Modernisme, se'l va considerar un mestre, un precursor de les idees del moviment, tant en l'ordre social com en la idea d'artista total. Ell, com Santiago Rusiñol, per posar l'exemple més conegut, també participava de la consideració del valor artístic d'objectes que fins llavors sovint eren menyspreats i considerats de segona categoria, la seva

dèria pel col·leccionisme s'ha d'entendre en aquesta línia.

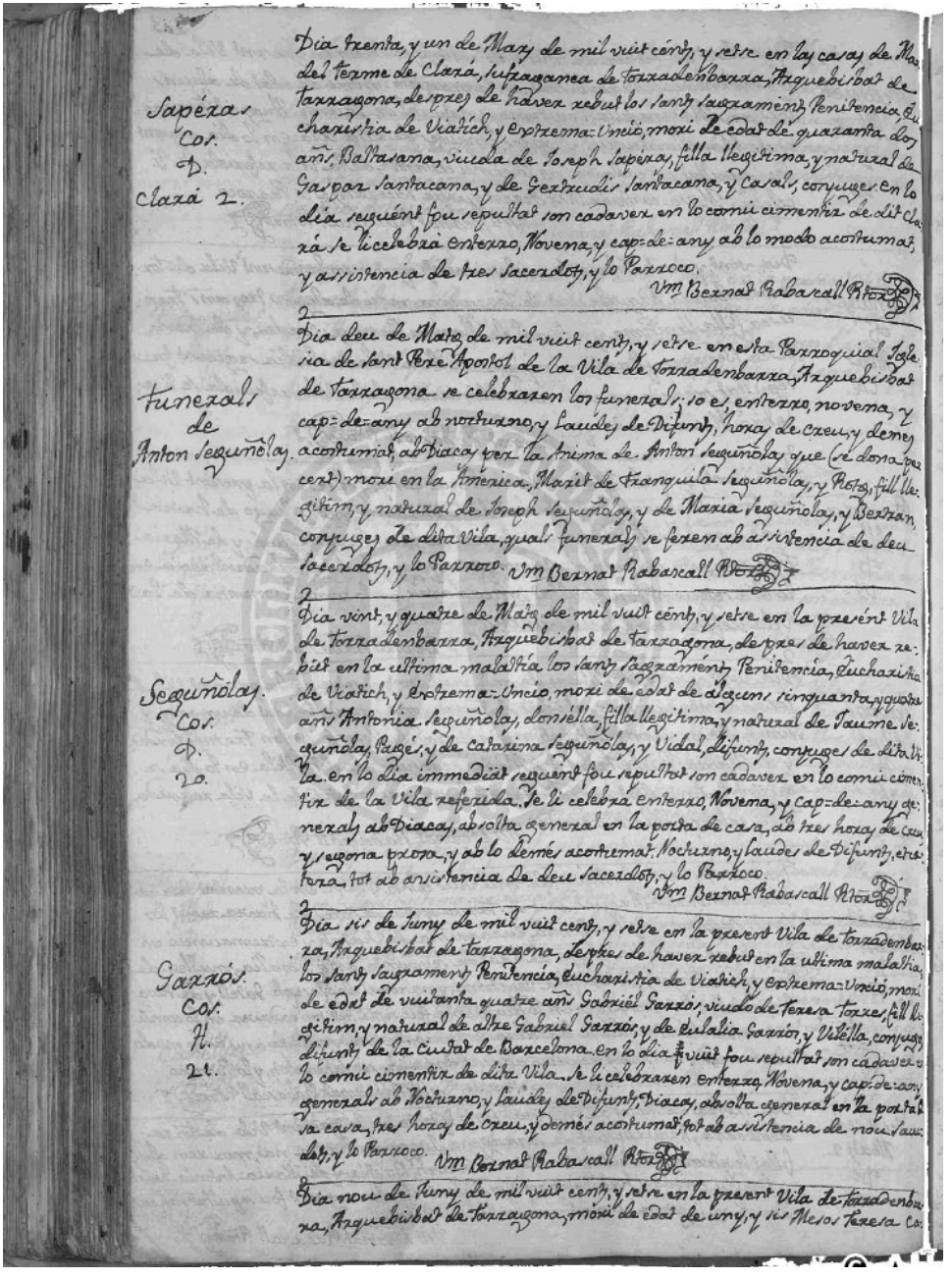
Potser per suplir la limitació física que li impedia dibuixar, va desenvolupar les seves facultats com a músic, i va compondre algunes de les melodies més cèlebres de la cançó catalana clàssica i va col·laborar amb els músics més cèlebres del seu temps, Enric Granados, Amadeu Vives, Enric Morera i els millor cantants, Emili Vendrell, Conxita Badia. Cançons tan populars com *"Camí de la font"* i *"La taverna d'en Mallol"* formen part d'aquesta dedicació a la poesia i a la música. D'aquesta manera continuava l'obra d'un dels artistes que més admirava, Josep Anselm Clavé, del qual va escriure una biografia.

Va ser també un folklorista destacat, i va recollir cançons i llegendes de diversos indrets del país. Tot formava part d'aquesta concepció àmplia de l'art que s'associava a una formació excel·lent i a uns dots artístics excepcionals. No es deu haver donat cap altre cas en l'univers artístic català d'algú que hagi conreat amb tant d'èxit disciplines tan diverses. Per a Apel·les Mestres, qualsevol activitat humana es podia convertir en artística. Ell hi considerava, per exemple, la jardineria, que practicava amb devoció a casa seva, a l'Eixample de Barcelona. En va arribar a escriure un tractat. De la mateixa manera, la conversa, la tertúlia, el tracte amb els amics, s'integraven en aquesta mateixa idea global.

Apel·les Mestres vist per Ramon Casas

Anton Segunyoles Bertran que morí en América.
AHAT Torredembarra llibre d'òbits, unitat 140, capsa 34. 30-12-1792 a 25-12-1851, pàg. 410 de l'inventari dinàmic i 203 r. del document.